

Exploderende familie

In de roman 'Vergeef ons' van A.M. Homes valt het leven van twee broers in duigen. Nu ook op toneel. Regisseur Guy Cassiers zoekt naar mededogen.

Door Eric Korsten

Van je familie moet je het hebben, maar wat als je je enige en oudere broer van jongs af hartgrondig haat? Alle gelukkige gezinnen lijken op elkaar, elk ongelukkig gezin is ongelukkig op zijn eigen wijze. Met die beroemde zin opent de Russische schrijver Tolstoj zijn roman 'Anna Karenina'. 'Hoe overleef ik mijn familie?', vroeg de Britse acteur John Cleese zich eens in een boek af. Een bestseller. Vier op de tien Nederlanders hebben het regelmatig gehad met broer- of zuslief en betreuren het dat ze hun naasten niet voor het uitkiezen hebben. Broers zijn directe concurrenten in alles. Familieruzies zijn eeuwenoud: al in het eerste mensen-gezin uit de Bijbel loopt een ruzie tussen broers gruwelijk uit de hand. Denk Kaïn en Abel, Isaac en Ismaël.

In 'Vergeef ons' probeert een Amerikaanse man van middelbare leeftijd te achterhalen wat zich in het verleden heeft voorgedaan in hun familie – opdat de psychiater in staat wordt gesteld zijn broer beter te helpen. Homes' verhaal draait om de levens van Harry Silver, een New Yorkse hoogleraar in geschiedenis met een Nixon-obsessie, en zijn broer George, een rijke tv-bons, getrouwd met Jane, vader van Nate en Ashley. Wat hem in dit kringgesprek

heeft gebracht? Harry: 'Ik ben ontslagen en heb de vrouw van mijn broer geneukt. Toen George thuiskwam, heeft hij haar doodgeslagen. Ik woon nu in het huis van mijn broer omdat ie in de bak zit.'

Hunkering

Familiedrama op toneel. Lars Norén (1944) was koning van het genre, maar volgens Guy Cassiers, gelauwerd regisseur door heel Europa, steekt de Amerikaanse romancière A.M. Homes (1961), winnares van de UK Women's Prize for Fiction 2013, hem aardig naar de kroon. In haar boeken zijn verstoorte familiere-laties en de hunkering naar waarlijk contact terugkerende thema's. 'We chatten online en worden online 'vrienden' van elkaar, vaak zonder te weten met wie we eigenlijk praten. We neuken met vreemden, zien zo ongeveer alles voor een relatie, voor een band, aan. En toch staan we machteloos als we bij onze familie en tussen buurtgenoten zijn.'

Homes is niet alleen hard voor het traditionele gezin, maar ook voor een reeks maatschappelijke instellingen, van politie en ziekenhuizen tot psychiatrie, scholen en de advocatuur. In plaats van opvang en hulp zorgen deze plekken in haar roman voor ongemak en vervreemding. Homes in een toelichting op haar werk: 'Ik laat personages net niet verzuipen.' In een coproductie voor Toneelhuis Antwerpen en Toneelgroep Amsterdam heeft Guy Cassiers haar vuistdikke roman 'May we be forgiven' bewerkt tot tweeënhalve uur toneel met razend veel personages, een snelle opeenvolging van korte hoofdstukken en spitse, directe en brutale dialogen. Bijna als een soap. "Een rollercoaster," stelt Cassiers door de

telefoon vanuit Brussel, waar hij zich op een productie aan het voorbereiden is.

"Verscholen frustraties in een vulkaan van emoties en een je-niet-thuis-voelen in de gegeven situatie. En toch is er ook veel humor te ontdekken, want Homes beoogt mededogen. Ze stoffeert haar verhaal daarom met ironische voorvallen. In haar pleidooi voor gemeenschappelijkheid dat 'Vergeef ons' ook is, roept ze zo in feite op tot het aannemen van een groter aandeel in ons leven ten gunste van empathie."

Talisman

Uiteindelijk vindt Harry – hier gespeeld door Eelco Smits, die daarvoor is genomineerd voor een Louis d'Or – zich terug als hoofd van een gezin, een nieuw familieverband waarin de jonge kinderen van zijn broer spontaan en feitelijk onwetend

'Homes stoffeert haar verhaal met ironische voorvallen'

van zichzelf de rol van talisman vertolken. Cassiers: "Homes wil op die manier de karakterzwakte die de mens eigen is, een rechtvaardige plek in het bestaan teruggeven, een bestaan dat minder ego-centrisch is. Homes creëert een tegenstelling door de roman te situeren tegen de achtergrond van een grote stad, vandaag de dag 'melting pots' waar affectie en naastensteun niet meer vanzelfsprekend zijn. De stadsmens verkeert in een identiteitscrisis."

De soap à la Cassiers speelt zich niet af in een privéruimte of een huiskamer met in en uit lopende personages, maar in een open ruimte waar grote televisie-

schermen domineren, een lichtshow die overdondert en een prominent geluidsdecor. Een decor dat daardoor aandoet als een Amerikaanse basketbalwedstrijd maar net zo goed als een opnamestudio of een liveconcert. Geprojecteerde beelden tonen een cleane en kille wereld van overvloed en consumptie, die aandoen als clichés. Cassiers' enscenering geeft zo de spanning weer tussen het intieme fa-

milieverhaal en een door beeld en geluid gedomineerde wereld. Dat verschaft hem de mogelijkheid op de toneelset een soap te construeren. Cassiers: "Er zijn honderd scènes, dat versterkt het filmisch karakter van de voorstelling. Ook het boek is opgeknipt in vele hoofdstukjes." Is 'Vergeef ons' ook een zedenschets van het failliet van de familie als hoeksteen van de samenleving? Cassiers: "We

moeten samen op zoek naar andere verbanden dan genetisch bepaalde. Dat kan voor iedereen versterkend werken."

Toneelhuis en Toneelgroep Amsterdam, 'Vergeef ons', zaterdag 9 juni 20.15 uur, Koninklijke Schouwburg. Met o.a. Eelco Smits, Chris Nietvelt, Jip van den Dool, Katelijne Damen en Steven Van Watermeulen. Meer informatie: www.hnt.nl en www.toneelhuis.be

'De stadsmens in identiteitscrisis.' | Foto: Kurt Van der Elst